

BEDEN EĞİTİMİ ÖĞRETMENLERİNİN İLK YARDIMLA İLGİLİ TUTUM VE BİLGİ DÜZEYLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Erkan Faruk ŞİRİN *

Metin KAYA **

ÖZET

Bu çalışmanın amacı; Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı okullarda görev yapan beden eğitimi öğretmenlerinin ilk yardım bilgi düzeylerini tespit etmek, ilk yardım konusunun milli eğitim müfredatındaki yeterliliği ve hizmet içi eğitim programlarında yer alması hususundaki tutumlarını belirlemektir. Araştırmanın amacını gerçekleştirmek üzere uygulanan anket 4 bölümden oluşmuştur. Anket'in 1. bölümünde demografik bilgileri belirlemeye yönelik, 2. ve 3. bölümünde ilk yardım bilgisini ölçmeye yönelik sorulara yer verilmiştir. Anket'in 4. bölümünde ise ilk yardım ile ilgili eğitim düzeylerini, ilk yardım konusunun milli eğitim müfredatındaki yeterliliğini ve hizmet içi eğitim programlarında yer alması ile ilgili tutumlarını belirlemeye yönelik sorular yöneltilmiştir.

Araştırmanın örneklemini Konya ve Karaman il merkezinde bulunan ilköğretim ve ortaöğretim okullarında görev yapan 134 bayan 288 erkek olmak üzere toplam 422 beden eğitimi öğretmeni oluşturmuştur.

Araştırmada sonuç olarak; beden eğitimi öğretmenlerinin ilk yardım bilgisine orta düzeyde (% 63.81) sahip oldukları bulunmuştur. Beden eğitimi öğretmenlerinin genel ilk yardım bilgileri ile ilgili başarı puanlarına; cinsiyet, yaş, medeni durum, mezun olduğu okul, son mezuniyet durumu, görev yapılan okul ve çalışma yılının önemli bir etkisinin olduğu görülmektedir ($p<0.001$). Beden eğitimi öğretmenlerinin çoğunluğu ilk yardım konusunda özel hizmet eğitimlerine katılmamış, fakat katılmak istediklerini belirtmişlerdir. İlk ve orta öğretimde ilk yardım dersinin trafik dersinden ayrı olarak müfredatta yer alması, Milli Eğitim Bakanlığı (M.E.B.) beden eğitimi öğretmenlerine ilk yardım konusunda özel hizmet içi eğitimi düzenli aralıklarla vermesi ve ilk, orta ve yükseköğretimde ilk yardım ders saatinin artırılması konusundaki tutumlarının olumlu olduğu ortaya çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler : Beden Eğitimi Öğretmeni, İlk Yardım, Bilgi, Tutum.

Geliş tarihi: 29.05.2006; Yayına kabul tarihi: 11.05.2007

* Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, ANKARA

** Gazi Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, ANKARA

THE EVALUATION OF THE PHYSICAL EDUCATION TEACHERS' LEVEL OF KNOWLEDGE AND ATTITUDES TOWARDS FIRST AID

ABSTRACT

The aim of this study was to evaluate the first aid knowledge of the physical education teachers working in the state schools of Ministry of National Education, and to determine their attitudes towards the inclusion of first aid instruction into the curriculum and the in-service training. The questionnaire applied for this objective consisted of 4 parts. The first part contained questions aimed to inquire the demographic facts; the 2nd and 3rd parts contained questions aimed to measure the first aid knowledge. The 4th part of the questionnaire consisted of questions aimed to determine the attitudes towards first aid education levels, sufficiency of first aid subject in national education curriculum and taking place at the in-service training programmes.

The sampling of the research has been consisted of 134 female and 288 male and total 422 physical education teachers working at the primary and high schools in Konya and Karaman city center.

As a result of the research, it has been found that with 63.81 % the physical education teachers have the average first aid knowledge. Further it has been found that sex, age, marital status, the department graduated from, the last graduation status, the school of worked at and experience have had an important effect ($p < 0.001$) on the grades of physical education teachers' general first aid knowledge. The majority of the physical education teachers haven't attended to any first aid course but stated their wishes to attend to a in-service training. They have positive attitudes about taking place in curriculum in primary and secondary education first aid course separating from traffic course, giving special in-service training by the Ministry of National Education to the physical education teachers at the first aid subject and increasing first aid course hour's in primary, secondary and higher education.

Key words: *Physical Education Teacher, First Aid, Knowledge, Attitude.*

GİRİŞ

İlk yardım; organizmanın bütünlüğünün bozulduğu, yani aniden hastalanan, yaralanan veya kazaya uğrayan kişilere hayati tehlikeyi atlattıncaya kadar geçen sürede uygulanan her türlü yardım ve tedaviye denir^(1, 4, 9). Acil yardım gerektiren durumlarda yapılması gereken en önemli uygulamalardan birisi ilk yardımdır^(10,18). Bu durum; daha çok hekim yada ambulans gelinceye kadar veya sağlık kuruluşuna ulaştırılınca kadar eldeki malzeme ile olay yerinde yapılan girişimler olmalıdır. Bu sürede yapılan uygulamalar genelde kazazedeye temel yaşam desteğini sağlayabilme ve daha fazla zarar görmesini engelleme konularını içermektedir. İlk yardımın görünen önemine rağmen, yeterli bilgi ve uygulama becerisi ile donatılmış insan sayısının birçok kurum ve kuruluşta yetersiz olduğu ifade edilmektedir^(6, 8, 11, 14).

İlk yardım eğitimi konusunda ABD'nin bazı eyaletlerinde öğretmenlik sertifikası alınırken ilk yardım sertifikasının da alınması zorunlu hale getirilmiştir⁽⁹⁾. ABD'de boğulma ve spor yaralanmalarının okul çağı çocuklarında sık görülmesi nedeniyle öğretmen, bakıcı, ve ebeveynlerin ilk yardımla ilgili eğitim çalışmalarına önem verilmektedir^(5, 7).

Okullar, tüm dünyada çocukların ve gençlerin gelişiminde merkezi bir yerde bulunmaktadır. Okul, öğrencilerin sağlık ve güvenliğinden sorumlu olup, güvenli bir çevre ve uygun bir ortam hazırlamak zorundadır⁽¹²⁾. Bu sorumluluk yasal kuralların yaptırımından ziyade, sosyal, insani ve ahlaki değerlerden dolayı olmalıdır. Öğretmenler okulda her gün acil bir durumla karşılaşabilir. Her an bir kazanın veya sakatlığın olabileceği okullarda, bütün öğretmenler çocuklara ilk yardım gerektiren durumda müdahale edebilecek yeterli donanıma sahip olmalıdırlar. Öğrencilerin başına gelebilecek kazalarda, yetersiz ilk yardım uygulamaları ihmalkarlıkla sonuçlanıp, öğretmenler bu konudaki yetersizliklerinden dolayı suçlanabilir. Okul döneminde sağlıkla ilgili risklerin belirlenmesi ve bunun önlenmesinin planlanması, çocukların sağlıklı davranışlarını geliştirmeleri açısından önemlidir. Çocukların bu dönemdeki belirgin sağlık riskleri arasında; kazalar, dengesiz beslenme ile hijyen, uyku ve görme kusurları gibi sorunlar karşımıza çıkmaktadır⁽²⁰⁾.

Okul dönemindeki sağlık riskleri arasında ilk sıralarda yer alan kazalar, ülkemizdeki 0-4 yaş grubu çocuk ölümleri arasında beşinci, 5-14 yaş grubu çocuk ölümleri arasında ise birinci sırayı oluşturmaktadır⁽¹⁷⁾. Kazalar her yaş döneminde olduğu gibi okul çağı döneminde de çeşitli düzeylerde fonksiyon kayıplarına ve yaşamın sonlanmasına kadar farklı sonuçlara neden olmaktadır. Farklı fiziksel uğraşları başarma isteği ve akran baskısı gibi özellikler, okul çağı çocuğunun motor becerileri gelişmiş olmasına rağmen kazaların yüksek oranda görülmesine zemin hazırlamaktadır.

Fiziksel, ruhsal ve sosyal yönden hayatın en hareketli dönemini okul çağı oluşturmaktadır. Çocuklarda bir yandan vücut yapısının değişmesi ve gelişmesiyle ortaya çıkan sorunlara, diğer yandan da meydana gelebilecek olan kazalara karşı gerekli önlemlerin alınması kaçınılmazdır. Dolayısıyla her türlü fiziksel aktivitenin uygulanmasından sorumlu ve derslerindeki sakatlanma veya kazalarla ilgili en fazla riski taşıyan beden eğitimi öğretmenlerinin, diğer branş öğretmenlerinden daha ileri düzeyde ilk yardım bilgisine sahip olmaları son derece önemlidir.

Bu çalışma, M.E.B.'da görev yapan beden eğitimi öğretmenlerinin ilk yardım bilgi düzeylerini ve ilk yardım konusunun, milli eğitim müfredatındaki ders saati yeterliliğini, ayrı bir ders olarak müfredatta yer almasını ve hizmet içi eğitim programlarında yer verilmesi ile ilgili tutumlarını belirlemek amacıyla yapılmıştır.

MATERYAL VE YÖNTEM

Araştırmanın evreni 2004-2005 öğretim yılında M.E.B.'na bağlı ilköğretim ve orta öğretim kurumlarında görev yapan beden eğitimi öğretmenleridir. Çalışmanın örneklem grubunu ise, M.E.B.'na bağlı Konya ve Karaman il merkezlerinde bulunan devlet okullarında (ilköğretim ve ortaöğretim) görev yapan 134'u bayan, 288'i erkek olmak üzere toplam 422 beden eğitimi öğretmeni oluşturmaktadır.

Araştırmada kullanılan veriler araştırmacılar tarafından geliştirilen anket formuyla toplanmıştır. Anket sorularının oluşturulması için hazırlanan taslak anket formu; anlatım, açıklık, anlaşılabilirlik ve içerik yönünden değerlendirilmesi amacıyla uzmanların görüşlerine sunulmuştur. Uzmanların

değerlendirmeleri doğrultusunda, eksik yada anlaşılmayan sorular yeniden gözden geçirilmiştir. Anketin güvenilirlik çalışması 27 ayrı okulda görev yapan 52 beden eğitimi öğretmene uygulanmak suretiyle yapılmış ve son şekli verilmiştir. Ayrıca anketin güvenilirlik katsayısı anketin tümü için Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısı $\alpha = .822$ olarak bulunmuştur.

Anket, araştırmacılar tarafından öğretmenlere okul ortamında uygulanmış ve uygulamadan önce çalışma hakkında geniş bilgi verilmiştir.

Bu anket 4 bölümden oluşmuştur. Anket'in birinci bölümünde demografik bilgileri belirlemeye yönelik 7, ikinci ve üçüncü bölümlerde ilk yardım bilgilerini ölçmeye yönelik 27 soruya yer verilmiştir. Anket'in dördüncü bölümünde ise ilk yardım ile ilgili eğitim düzeylerini, ilk yardım konusunun milli eğitim müfredatındaki yeterliliğini ve hizmet içi eğitim programlarında yer alması ile ilgili tutumlarını belirlemeye yönelik 5 soru yöneltilmiştir.

Öğretmenlerin ilk yardım bilgilerini belirlemede kullanılan ikinci ve üçüncü bölümdeki sorulara verilen cevaplarla ilgili bir puanlama yöntemine gidilmiştir. Anketin ikinci bölümünde verilen doğru cevaplara 2 puan, yanlış cevaplara 0 puan ve bilmiyorum seçeneğini işaretleyenlere (yanlış bilmeye göre, bilmemeyi daha pozitif kabul ederek) 1 puan verilmiştir. Üçüncü bölümde ise çoktan seçmeli seçeneklerden doğru cevabı işaretleyenlere 2 puan verilmiştir. Böylece genel ilk yardım bilgisi ile ilgili bir sonuç elde edilmiştir. İlk yardım bilgisi tam olan, yani tüm soruları doğru cevaplayanlar 54 puan alacak şekilde puanlama yapılmıştır. Puanlar 100'lük sisteme çevrilmiş, deneklerin başarı puanları buna göre hesaplanmıştır.

Anket sorularına verilen cevaplar SPSS 12.0⁽⁹⁾ paket programı kullanılarak değerlendirilmiştir. İlk yardımla ilgili bilgilerin ölçüsü olarak kabul edilen başarı puanlarının, demografik değerler, ilkyardım ile ilgili aldıkları eğitimler, ilk yardım konusunun milli eğitim müfredatındaki yeterliliği ve hizmet içi eğitim programlarında yer alması ile ilgili tutumlarıyla karşılaştırılmasında Anova ve t-testi kullanılmıştır.

BULGULAR

Tablo 1: Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Kişisel Özellikleri

		F	%	Toplam
Cinsiyet	Erkek	288	68.2	422
	Bayan	134	31.8	%100
Yaş	20-25	42	10.0	422 %100
	26-30	119	28.2	
	31-35	126	29.9	
	35 üzeri	135	32.0	
Medeni durum	Evli	314	74.4	422
	Bekar	108	25.6	%100
Mezun olunan okul	Spor Akademisi	104	24.6	422
	Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu	182	43.1	%100
	Eğitim Fakülteleri, Beden Eğitimi ve Spor Bölümü	136	32.2	
Eğitim durumu	Lisans	318	75.4	422
	Lisansüstü	104	24.6	%100
Görev yapılan okul	İlköğretim	245	58.1	422
	Ortaöğretim	177	41.9	%100
Çalışma yılı	1-3 yıl	29	6.9	422 %100
	4-6 yıl	129	30.6	
	7-9 yıl	105	24.9	
	10-12 yıl	49	11.6	
	12 üzeri	110	26.1	

Tablo 1 incelendiğinde, araştırmaya katılan beden eğitimi öğretmenlerin %68.2'sinin erkek % 31.8'inin bayan olduğu, yaş ortalamasına bakıldığında ilk sırayı %32.0 ile 35 yaş üzeri, %29.9 ile 31-35 yaş arası ve %10.0 oranda ise 20-25 yaş arası öğretmenler oluşturmaktadır. Araştırma grubunun % 74.4'ünün evli % 25.6'sının bekar olduğu görülmektedir. Mezun olunan okul dağılımlarında, % 43.1'inin Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokullarından, % 32.2'sinin Eğitim Fakültelerine bağlı Beden Eğitimi ve Spor Bölümlerinden ve % 24.6'sının Spor Akademilerinden mezun oldukları gözlenmektedir. Öğrenim durumlarına bakıldığında ise, % 75.4'ünün lisans eğitimine, % 24.6'sının ise lisansüstü eğitime sahip olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 2: Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Kişisel Özelliklerinin, Genel İlk Yardım Bilgileri ve İlgili Başarı Puanlarının Karşılaştırılması

	Demografik veri	Genel ilk yardım bilgisi puanları			Önem
		N	Ort.	SD	
Cinsiyet	Erkek	288	60.45 ± 16.05	P=0.000	
	Bayan	134	71.03 ± 17.17		
Yaş	20-25	42	82.01 ± 18.89	P=0.000	
	26-30	119	67.72 ± 17.48		
	31-35	126	62.49 ± 16.41		
	35 üzeri	135	55.94 ± 10.48		
Medeni durum	Evli	314	61.86 ± 16.04	P=0.000	
	Bekar	108	69.47 ± 18.90		
Mezun olunan okul	Spor Akademisi	104	74.60 ± 19.78	P=0.000	
	Beden Eğitimi ve Spor	182	63.55 ± 16.77		
	Yüksekokulu				
	Eğitim Fakülteleri, Beden Eğitimi ve Spor Bölümü	136	55.91 ± 9.25		
Eğitim durumu	Lisans	318	56.53 ± 9.04	P=0.000	
	Lisansüstü	104	86.07 ± 16.81		
Görev yapılan okul	İlköğretim	245	61.05 ± 15.60	P=0.000	
	Ortaöğretim	177	67.64 ± 18.39		
Çalışma Yılı	1-3 yıl	29	62.45 ± 16.25	P=0.000	
	4-6 yıl	129	79.58 ± 19.39		
	7-9 yıl	105	57.74 ± 8.68		
	10-12 yıl	49	54.87 ± 8.91		
	12 üzeri	110	55.45 ± 8.89		

Tablo 2'de bayanların genel ilk yardım bilgi düzeylerinin erkeklerden daha yüksek olduğu görülmektedir. Yaş durumlarına göre ise; bütün yaş gruplarında istatistiksel olarak anlamlı bir fark tespit edilmiştir. Ayrıca bekar öğretmenlerin evlilere göre, lisansüstü eğitim yapanların, lisans mezunlarına göre ve orta öğretimde görev yapanların ise ilköğretimde görev yapan öğretmenlere göre ilk yardım bilgi düzeyleri istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur.

Tablo 3: Beden Eğitimi Öğretmenlerinin İlk Yardım Eğitimine Karşı Tutumlarının Değerlendirilmesi

	Kesinlikle Katılıyor n (%)	Katılıyor n (%)	Katılmıyor n (%)	Kesinlikle Katılmıyor n (%)	GENEL n (%)
İlk, orta ve yükseköğretimde ilk yardım ders saatinin artırılması gereklidir	322 (76.3)	40 (9.5)	40 (9.5)	20 (4.7)	422 (100)
Beden eğitimi öğretmenlerine ilk yardım konusunda özel hizmet eğitimi düzenli aralıklarla verilmelidir	298 (70.6)	68 (16.1)	36 (8.6)	20 (4.7)	422 (100)
İlk ve orta öğretimde ilk yardım dersinin (trafik dersinden) ayrı olarak müfredatta yer alması önemlidir	316 (74.9)	74 (17.5)	22 (5.2)	10 (2.4)	422 (100)

Tablo 3 incelendiğinde Beden Eğitimi Öğretmenlerinin %76.3'ü ilk, orta ve yükseköğretimde ilk yardım ders saatinin artırılması gerekliliğini, %70.6'sı ilk yardım konusunda beden eğitimi öğretmenlerine özel hizmet eğitiminin düzenli aralıklarla verilmesinin gerekliliğini ve %74.9'u ise ilk yardım dersinin trafik dersinden ayrı olarak müfredatta yer almasının gerekliliğini belirtmişlerdir.

Tablo 4: Beden Eğitimi Öğretmenlerinin İlk Yardım İle İlgili Aldıkları Eğitimin Düzeyinin Karşılaştırılması

	1 n (%)	2 N (%)	3 n (%)	3 ten fazla n (%)	GENEL n (%)
Eğitim süresince ilk yardım ile ilgili aldığı ders sayısı	108 (25.6)	148 (35.1)	80 (19.0)	86 (20.3)	422 (100)
İlk yardım ile ilgili özel eğitim programlarına katılma sayısı	Hiç n (%)	1 N (%)	2 n (%)	3 ten fazla n (%)	GENEL n (%)
	214 (50.7)	110 (26.1)	50 (11.8)	48 (11.4)	422 (100)

Yukarıdaki tablo incelendiğinde ankete katılan öğretmenlerin %25.6'sı ilk yardım ile ilgili eğitimleri süresince 1 ders aldığını belirtirken, diğerleri ise birden fazla ders aldıklarını ifade etmişlerdir. Öğretmenlerin %50.7'si ise ilk yardım ile ilgili herhangi bir özel eğitim programına katılmadıklarını belirtmişlerdir.

Tablo 5: Beden Eğitimi Öğretmenlerinin İlk Yardım Bilgi Düzeyleri, İlk Yardımla İlgili Aldıkları Eğitimleri ve İlk Yardım Eğitimine Karşı Tutumlarının Karşılaştırılması

	Tutum	N	Başarı Oranı(%)	±	SD	Önem
Genel		422	63.81	±	17.12	
İlk, orta ve yükseköğretimde ilk yardım ders saatinin artırılması gereklidir	Kesinlikle Katılıyorum	322	58.16	±	11.55	P=0.000
	Katılıyorum	40	67.31	±	21.13	
	Katılmıyorum	40	92.03	±	9.79	
	Kesinlikle Katılmıyorum	20	91.29	±	9.38	
Beden eğitimi öğretmenlerine ilk yardım konusunda özel hizmet eğitimini düzenli aralıklarla vermelidir	Kesinlikle Katılıyorum	298	58.22	±	11.74	P=0.000
	Katılıyorum	68	67.59	±	19.71	
	Katılmıyorum	36	86.93	±	16.94	
	Kesinlikle Katılmıyorum	20	92.59	±	3.80	
İlk ve orta öğretimde ilk yardım dersinin (trafik dersinden) ayrı olarak müfredatta yer alması önemlidir	Kesinlikle Katılıyorum	316	59.69	±	13.31	P=0.000
	Katılıyorum	74	70.42	±	21.50	
	Katılmıyorum	22	89.90	±	11.99	
	Kesinlikle Katılmıyorum	10	87.77	±	12.92	
Eğitim süresince ilk yardım ile ilgili aldığı ders sayısı	1	108	66.97	±	19.47	P=0.003
	2	148	65.51	±	16.56	
	3	80	58.51	±	14.00	
	3'den fazlası	86	61.84	±	16.42	
İlk yardım ile ilgili özel eğitim programlarına katılma sayısı	Hiç	214	61.37	±	15.04	P=0.001
	1	110	67.30	±	19.36	
	2	50	69.48	±	19.86	
	3 ve fazlası	48	60.80	±	14.82	

Tablo 5'de öğretmenlerin ilk, orta ve yükseköğretimde, ilk yardım ders saatinin artırılmasının gerekliliğine 362'si olumlu, 60'ı ise olumsuz tutum belirtmiş ve ilk yardım bilgi düzeylerinde anlamlı bir fark tespit edilmiştir.

Beden eğitimi öğretmenlerine düzenli aralıklarla ilk yardım konusunda hizmet içi eğitimi verilmesinin gerekliliğine 366 denek olumlu tutum belirtmiş ve bilgi düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark görülmektedir.

İlk ve orta öğretimde ilk yardım dersinin (trafik dersinden) ayrı olarak müfredatta yer alması önemlidir diyen 390 öğretmenin, olumsuz tutum sergileyen 32 öğretmene göre ilk yardım bilgi düzeyleri istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur.

Ankete katılan öğretmenlerin ilk yardımla ilgili eğitimleri süresince 3 ve daha fazla ders alanların, 1 ve 2 kez ders alanlardan bilgi düzeyleri istatistiksel olarak anlamlıdır.

İlk yardımla ilgili herhangi bir özel eğitim programına katılmayanlar ile 3 ve fazlası katılanlar, 1 ve 2 kez katılanlardan bilgi seviyeleri istatistiksel olarak daha anlamlı bulunmuştur.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Beden eğitimi öğretmenlerinin genel ilk yardım bilgileri ile ilgili başarı puanları üzerine; cinsiyet, yaş, medeni durum, mezun olunan okul, eğitim durumu, görev yapılan okul ve çalışma yılının önemli düzeyde ($p < 0.001$) etkili olduğu ortaya konulmuştur (Tablo 2). Al-Rashed⁽⁹⁾ tarafından yapılan benzer bir çalışmada, lisansüstü eğitim yapmanın (eğitim durumunun) ve medeni durumun ilkyardım bilgisi üzerine önemli bir etkisinin olduğu belirlenmiştir. Woodrome⁽²¹⁾ 123 sınıf öğretmeni üzerinde ilkyardım bilgisi ile ilgili yaptığı çalışmada bayan sınıf öğretmenlerinin, erkek sınıf öğretmenlerinden daha yüksek ilkyardım bilgisine sahip olduklarını bulmuştur. Bu bulgular bizim çalışmamızla paralellik göstermektedir.

Tablo 3'de görülebileceği gibi; öğretmenlerin büyük çoğunluğunun ilkyardım eğitimine karşı olumlu tutum içerisinde oldukları ortaya çıkmıştır. Diğer taraftan öğretmenlerin eğitimleri süresince ilk yardım ile ilgili aldıkları ders sayısı incelendiğinde; 108'inin ilk yardım ile ilgili 1 ders aldıkları, 148'inin 2; 80'inin 3 ve 86'sının 3'den daha fazla sayıda ilk yardım ile ilgili ders aldıkları belirlenmiştir. Beden eğitimi öğretmenlerin çoğunluğu (%50.8); ilk yardım ile ilgili özel eğitim programlarına katılmadıklarını, diğerleri de en az 1 programa katıldıklarını ifade etmişlerdir (Tablo 4).

"İlk ve orta öğretim ve üniversitelerde ilk yardım ders saatinin artırılması gereklidir" ifadesine -kesinlikle katılıyorum ve katılıyorum- olumlu tutumları olan 362 beden eğitimi öğretmenin; ilk yardım ile ilgili başarı puanlarının -katılmıyorum ve kesinlikle katılmıyorum- olumsuz tutumu olan 60 öğretmenin puanlarından önemli düzeyde ($p < 0.001$) düşük olduğu belirlenmiştir. "M.E.B. Beden eğitimi öğretmenlerine ilk yardım konusunda özel hizmet eğitimini düzenli aralıklarla vermelidir" ifadesine -kesinlikle katılıyorum ve katılıyorum- olumlu tutuma sahip büyük çoğunluğun (298 öğretmen) diğer gruba göre başarı puanlarının da istatistiki olarak oldukça düşük olduğu bulunmuştur. "İlk ve orta öğretimde ilk yardım dersinin (trafik dersinden) ayrı olarak müfredatta yer alması önemlidir" ifadesine -kesinlikle katılıyorum ve katılıyorum- olumlu tutuma sahip büyük çoğunluğun (366 öğretmen) diğer gruba göre başarı puanlarının da oldukça düşük olduğu bulunmuştur. Bu sonuçlar beden eğitimi öğretmenlerinin kendilerini ilk yardım konusunda yetiştirmek istediklerinin bir göstergesidir (Tablo 5). Bu sonuçlardan yola çıkarak ülkemizde ilköğretim ve orta öğretimde ilk yardım dersinin öneminin kavranmasının ve trafik dersinden ayrılarak verilmesinin uygun olduğu beden eğitimi öğretmenleri tarafından düşünülmektedir.

İlk yardım ile ilgili aldıkları eğitim düzeyi verileri incelendiğinde; ilk yardım ile ilgili özel bir eğitim programına katılmış olmanın başarı puanı üzerine 1 kez ve 2 kez katılanlarda hiç katılmayanlar ve 3 ve fazlası katılanlara oranla önemli düzeyde bir etkisi bulunurken ($p < 0.001$); eğitimleri süresince ilk yardım ile ilgili alınan ders sayısı artması (3 ve 3'den fazlası) ders alınması başarı puanını düşürmüştür. Bu beklenmedik sonuçlar, üniversitelerde 4. yarıyılında verilen ve 3 kredi olarak okutulan ilk yardım dersinin hem yeterli saat ve düzeyde verilememesi, hem de verilen hizmet içi eğitim seminerlerinin, özel eğitim programlarının amacına uygun olarak düzenlenmemiş olduğunun bir göstergesi olarak kabul edilebilir.

Araştırma sonucunda genel olarak beden eğitimi öğretmenlerinin orta düzeyde ilk yardım bilgisine sahip oldukları bulunmuştur (% 63.81). Bu konu ile ilgili olarak yapılan bazı çalışmalarda^(2, 13, 15, 16, 21) spor eğitimcilerinin büyük çoğunluğunun ilk yardım ile ilgili bilgi düzeylerinin yeterli veya orta düzeyde olduğu bildirilmiştir. Bu araştırmaların sonuçları yapılan bu çalışmada beden eğitimi öğretmenleri için bulunan değerleri desteklemektedir.

Toplumdaki ve okullarımızdaki ilkyardım gerektiren olayların sıklığı ve ilk yardım bilgisine sahip olan ya da eğitim almış kişilerin sayısındaki yetersizlik göz önüne alındığında, eğitim kurumlarımızda, ilk yardım eğitiminin olabildiğince fazla kişiye ulaştırılması gereği açıkça ortaya çıkmaktadır.

ÖNERİLER

Öğretmenlerin ilk yardım bilgisi ile ilgili puanları orta seviyede olmasına rağmen, yenilikleri takip edebilmek için periyodik olarak hizmet içi eğitim kurslarına katılmalıdırlar.

Ülkemizde ilk ve orta öğretimlerde ilk yardım dersinin önemi kavranmalı ve trafik dersinden ayrılarak verilmelidir.

Her türlü fiziksel aktivitenin uygulanmasından sorumlu olan ve derslerindeki kazalarda ilkyardım yapması gereken beden eğitimi öğretmenleri, ileri düzeyde ilk yardım bilgisine sahip olmalıdır.

Milli Eğitim Bakanlığı tarafından verilen hizmet içi eğitim kurslarının amaca uygun olacak şekilde ve üniversitelerle işbirliği yapılarak verilmesi sağlanmalıdır.

KAYNAKLAR

1. Ağdemir, S., Taktak, A.A., Şeker, S.Ş., Doğan, M., Gürbüz, A., Doğan, S., Kazıcı, E.H. ve Kibaroğlu, Ö., (1998), Trafik ve İlk Yardım Eğitimi, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, Anadolu Üniversitesi Basımevi, Eskişehir.
2. Al-ghamdi, A., (1992), Content Evaluation of Physical Education Teacher Preparation Program at Umm-Al-Qura University in Makkah, Saudi Arabia. Unpublished Doctoral Dissertation, Michigan State University, Michigan.
3. Al-Rashed, J.F., (1996), Nutrition and First Aid/Safety Knowledge of Physical Education Teachers, The Graduate School College of Health and Human Development Doctor of Philosophy, The Pennsylvania State University.
4. American National Red Cross (ANRC), (1979), Standard First Aid and Personal Safety, Doubleday and Co., Inc., New York.
5. Bethany, A., Schell, K., and Corrigan, V., (2001), Youth Safety Education and Injury Prevention Program, Pediatric Nursing, Vol:27, No:2, March-April.
6. Burckes, M.E., (1982), Emergency Care Knowledge of Selected Public School Teachers in Oregon Taught by Various First Aid Instructional Formats, The graduate school college of the Oklahoma University in Partial Fulfillment of the Requirements for Degree of Doctor of Education, The Oregon Eugene, Oregon.
7. Detels, R., Halland, W.W., McEwen, J., and Omenn, S.G. (1997), Oxford Textbook of Public Health Vol 3. p:1291-1317, Third Edition.
8. Ecevit, M.A., (2000), Acil Yardım Kurtarma 2, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.
9. Ege, R., (1995), Kaza, Hastalık ve Yaralanmalarda İlk ve Acil Yardım, Türk Hava Kurumu Basımevi, İkinci Baskı, Ankara.
10. Engeland, A., Rosysamb, R., Smedslund, G., and Sogaard, A.J., (2002), Effects of First Aid Training in Junior High Schools. Injury Control and Safety Promotion, 9(2), p. 99-106.
11. Federal Emergency Management Agency, (FEMA), (1993), Emergency Management Guide for Business & Industry.
12. Korkut, F., (2003), Okullarda Önleyici Rehberlik Hizmetleri. Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi, 20; s. 27-42.
13. Newman, L., and Crawford, P., (1991), Dental Injuries: 'First Aid' Knowledge of Southamton Teachers of Physical Education, Endodontic and Dental Traumatology, 7 (6): p. 255-258.
14. Pearn, J., Dawson, B., Leditschr, F., Petrie, G., and Nixon, J., (1980), Who Accepts First Aid Training? Australian Family Physician, 9(9), p. 602-605.
15. Rowe, J., and Miller, L., (1991), Treating High School Sportsinjuries: Are Coaches/Trainer Competent?, Journal of Physical Education, 62: p. 49-54.
16. Rowe, J., and Robertson, D., (1986), Knowledge of Care and Prevention of Athletic Injuries in High Schools. Athletic Training, 21 (2), p. 116-119.

17. Sümer, Z.H., and Aydın, G., (1999), Incidence of Violence in Turkish Schools: A Review. *International Journal for the Advancement of Counselling*. 21; p. 335-347.
18. Sözen, C., (2000), İlk Yardım, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.
19. SPSS for Windows, (2003), Release 12.0.0, Standart Version, Copyright@SPSS Inc.
20. Whaley, L.F., and Wong, D.L., (1995), *Nursing Care of Infants and Children*, Fifth Edition, Mosby Company, Missouri.
21. Woodrome, H., (1995), *An Exploratory Study of Emergency Care Treatment Knowledge Selected Colorado Elementary School Teachers and Staff*. Unpublished Doctoral Dissertation, University of Northern Colorado, Colorado.